

## 1. МАМАНДЫҚ ТАҢДАУЫНА ӨЗГЕРМЕЙТІН СИЯҚТЫ КӨЗҚАРАС

Кез келген қызмет саласында адам біліктілігінің өсуіне қарай сабақтар, лауазымдар өзгереді. Бұл ретте бастауыш сатыдан жақсы өткендер үлкен жетістіктерге жетеді.

Еңбек нарығындағы жағдайды талдаңыз. Жыл сайын барлық жаңа мамандықтар пайда болғанына назар аударыңыз. Біліктілікті үнемі арттырып, аралас мамандықтарды меңгеруге дайын болыңыз. 9, 11-сыныпта мамандық таңдаудан қорықпаңыз, сіздің барлық тағдырыңызды өліммен анықтайды. Таңдаудың өзгеруі, жаңа мамандықты игеру сізді пәнаралық қызмет салаларында сұранысқа ие бағалы маман етеді. Бірінші мамандық, тіпті егер сіз ойласаңыз да, одан да тартымды нәрсе тауып, күтпеген жағдайларда пайдалы болады. Мысалы, өнертанушының алғашқы білімі екінші білімі бойынша заңгерге антикварлық құндылықтарды мұраға алудың күрделі мәселелерін түсінуге көмектеседі...

## 2. КӘСІПТІҢ БЕДЕЛІ ТУРАЛЫ ПІКІР БАР.

Қоғам үшін маңызды кейбір мамандықтар жеткіліксіз, лайықсыз болып саналады (мысалы: қоқыс салушы).

Экономист немесе психолог химик немесе слесарь қарағанда қоғам үшін пайдалы емес. Мамандықтың беделі ескерілуі керек-бірақ сіздің қызығушылығыңыз бен қабілеттеріңізді ескергеннен кейін. Әйтпесе, сіз "сәнді" мамандық таңдай аласыз, бірақ жүрекке жағымсыз мамандық. Немесе, не жақсы, Негізгі жұмыс функцияларын орындауға жарамсыз.

## 3. СЕРІКТЕСТЕРДІҢ ТІКЕЛЕЙ НЕМЕСЕ ЖАНАМА ӘСЕРІМЕН КӘСІП ТАҢДАУ (ҚАЛЫС ҚАЛМАУ ҮШІН КОМПАНИЯ ҮШІН).

Мамандықты біз өз "дәмін" және "өлшемін" киім мен аяқ киім сияқты таңдаймыз.

Топ сезімі, құрдастарына бағдар - сіздің жастағы балалардың өте жағымды ерекшеліктері. Олар қоғамдағы тәртіп нормаларын меңгеру, "мен" бейнесін қалыптастыру және өзін-өзі бағалау үшін қажет. Сондықтан басқаларына қарап, (өзіңізді достарыңызбен) қайталаңыз. Адал көруге тырыс, сен серіктерден немен ерекшеленесін - және сіздер немен ұқсас. Бұл Вася өрт сөндірушіге (ал ол қауіпті адам) барса, саған бұл мамандық ұнамауы мүмкін (сен өте сақ және ақылсыз).

## 4. ҚАНДАЙ ДА БІР КӘСІП ӨКІЛІ АДАМҒА ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТЫ МАМАНДЫҚҚА АУЫСТЫРУ.

Мамандықты таңдау кезінде, ең алдымен, осы қызмет түрімен айналысатын адам сізге ұнайтын немесе ұнамайтын болғандықтан ғана мамандықты таңдау емес, қызметтің осы түрінің ерекшеліктерін ескеру қажет.

Әсіресе, мұғалімнің көңіл - күйі өте қауіпті (Егер сені физиканың жан-жақтылығын таңдаса - бұл "жинақтан" тыс, физиканың өзі ұнайтынын білдірмейді). Сонымен қатар, балалар кумир, саясаткер, журналист, әртіс мамандығын алуға тырысуда жиі қателеседі.

## 5. КӘСІПТІҢ СЫРТҚЫ НЕМЕСЕ ЖЕКЕ ЖАҒЫ ҒАНА ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫ.

Актердің сахнада бейнені жасайтын жеңілдіктен, қауырт, күнделікті еңбек тұрады. Ал журналистер телехабарларда әрдайым сөйлемейді - олар ақпаратты, мұрағаттарды жиі "бұрмалайды", 10 минуттық хабарды дайындаудан бұрын ондаған адаммен сөйлеседі, ол басқа (теледидардағы диктор) дыбыстайды.

## 6. МЕКТЕПТЕГІ ОҚУ ПӘНІН КӘСІППЕН СӘЙКЕСТЕНДІРУ НЕМЕСЕ БҰЛ ҰҒЫМДАРДЫҢ НАШАР АЙЫРМАШЫЛЫҒЫ.

Шет тілі сияқты пән бар, ал тілге қабілеті талап етілетін мамандықтар көп: аудармашы, экскурсовод, халықаралық байланыс телефоншысы және т.б. сондықтан мамандықты таңдауда осы пәннен қандай нақты сабақтар мен кәсіптердің тұрғанын ескеру қажет.

Ол үшін тек профессиограммаларды немесе мамандық сөздіктерін зерттеу ғана емес. Еңбек биржасында бос орындар бар газеттерді талдау керек (әдетте белгілі бір бос орын үшін қандай білім қажет екендігі көрсетіледі). Мысалы, лингвистикалық білімі бар адам ("орыс тілі мен әдебиеті", "шет тілі" мектепте) оқытушы, аудармашы, редактор, хатшы-референт болып жұмыс істей алады. Сонымен қатар, мамандықтар мектеп пәндеріне қарағанда көп. Мамандық әдетте бірнеше мектеп пәндерімен байланыстырылуы мүмкін (Әдетте осы мамандыққа түсу кезінде ЖОО-ға түсу емтихандарына сәйкес келеді). Айталық, болашақ экономистке бір мезгілде математика, география сияқты ұнайды.

## 7. МАТЕРИАЛДЫҚ ӨНДІРІС САЛАСЫНДАҒЫ ЕҢБЕК СИПАТЫ ТУРАЛЫ ЕСКІРГЕН ТҮСІНІК.

Барлық мамандықтарға, ең алдымен жұмысшыларға күрделі және қызықты техника енгізілуде, еңбек мәдениеті артады. Ал компьютер барлық қызмет салалары - мал шаруашылығына дейін енгізілуде.

## 8. ӨЗІНІҢ ЖЕКЕ ҚАСИЕТТЕРІН (БЕЙІМДІЛІГІ, ҚАБІЛЕТІ) ТҮСІНБЕУІ НЕМЕСЕ БАСЫН АШУ.

Сізге кәсіби кеңесшілер, ата-аналар, мұғалімдер, жолдастар көмектеседі.

Сондай-ақ психологиялық тесттер, сондай-ақ танымал психология тақырыбына мақалалар мен жарияланымдар да пайдалы болуы мүмкін. Алайда, олардың арасында кәсіби емес, сондықтан сынақтың нәтижелеріне де, психологиялық кітапшаларда жазылуына да сыни көзқараспен қараймыз. Танымал тесттердің міндеті - саған кім болу туралы сұраққа дайын жауап беру емес, өзін-өзі тану (өзін-өзі бақылау, өзін-өзі талдау) бойынша қызметті белсендіру немесе сен қандай туралы белгі жапсыру.

## 9. МАМАНДЫҚ ТАҢДАУ КЕЗІНДЕ ӨЗІНІҢ ФИЗИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІН, КЕМШІЛІКТЕРІН БІЛМЕУ НЕМЕСЕ ЖЕТЕ БАҒАЛАМАУ.

Сізге қарсы болуы мүмкін мамандықтар бар, өйткені олар сіздің денсаулық жағдайың нашарлатуы мүмкін. Мұндай мамандықтар аз және оларға, негізінен, сол немесе басқа физиологиялық жүйелердің ұзақ уақыт кернеуін талап ететін мамандықтар жатады. Компьютершілер, мысалы, көзді қатты тартады, ал ұшқыштар-жүрек...

10. КӘСПТІ ТАҢДАУ КЕЗІНДЕ МІНДЕТТЕРДІ ШЕШУ КЕЗІНДЕ НЕГІЗГІ  
ӘРЕКЕТТЕРДІ, ОПЕРАЦИЯЛАРДЫ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ТӘРТІБІН БІЛМЕУ.

Математикадан тапсырманы шешкен кезде белгілі бір әрекеттерді белгілі бір ретпен орындайсың. Сондай-ақ, мамандықты таңдау кезінде де істеу орынды болар еді.